

Szállási Árpád,
DR. BÓKAY ZOLTÁN (1885–1955) ÉS
A HAZAI GYERMEKGYÓGYÁSZAT
Debreceni Egyetem Orvos- és Egészségügyi Centrum, 2009
(A debreceni orvosképzés nagy alakjai, 24.), 51.

A neves orvostörténész, Szállási Árpád már korábban megírta a debreceni egyetemi Gyermekgyógyászati Klinika első professzorának, iglói Szontagh Félixnek az életrajzát, s az őt követő második gyermekgyógyász tanár, bókai Bókay Zoltán életrajzának elkészítését is neki köszönhetjük.

A kötet első fejezetében áttekintést kapunk az éppen Debrecenből induló hazai gyermekgyógyászat történetéről (a debreceni Csapó József „*Kis gyermekek isputálja*” az első önálló gyermekorvosi munka) és a híres Bókay-dinasztiáról, amelynek harmadik generációjához tartozott Bókay Zoltán. „*Nagyapja a magyar gyermekgyógyászati oktatás megteremtője, nagybátyja mindmáig a legnagyobb magyar gyermekgyógyász. [...] Édesapja az egyik legnagyobb hazai farmakológus, így »óriások árnyékában kellett élnie és dolgoznia«.*”

Az ifjú Bókay Zoltán budapesti, berlini és párizsi tanulmányok után előbb a budapesti egyetemi II. sz. Kórbonctani Intézet gyakornoka, majd tanársegéde volt. Patológiai ismereteinek megalapozása után került nagybátyja, ifj. Bókay János mellé az egyetemi Gyermekklinikára, ahol a szokásos rangsort végigjárva volt gyakornok, II. és I. tanársegéd, 1921-től adjunktus. Tanári és tudósi elismertségét jelzi, hogy a több kiadást megért *A gyermekorvoslás tankönyve* egyik társszerzője volt, és ő írta 1913-ban az első magyar nyelvű gyermekkardiológiai munkát is. Ezek alapján 1916-ban „A gyermekorvosi diagnosztika és semiotika” tárgykörből magántanárrá habilitálták.

Amikor 1929-ben a Bókay János helyére került zseniális Heim Pál hirtelen meghalt, joggal gondolhatta, hogy a dinasztia következő tagjaként folytathatja a nemes hagyományt, és pályázott a budapesti katedrára. Az új pesti gyermekgyógyász professzor azonban a rangidősnek számító szegedi Hainiss Elemér lett, míg Bókay a szintén ekkor elhunyt Szontagh Félix debreceni tanszékét kapta meg.

Bókay nem tartozott a legendás professzorok közé, de klinikusnak, nevelőnek, kutatónak és diagnosztának egyaránt megbízható volt, klinikájának Szontagh által elért színvonalát megtartotta. Munkatársai főként Gulácsy Zoltán, Kostyál László, Penkert Mihály és Kulin László voltak, az első három kórházi osztályvezető főorvos lett (Szombathelyen, Kassán és Nagyváradon), míg Kulin éppen Bókay tanszéki utóda lett.

Külön kikiemelő, hogy Bókay a Magyar Gyermekorvos Társaság és a Debreceni Orvosegyesület, valamint a Stefánia Szövetség orvosi szakosztályának elnöke volt.

Több tisztséget is vállalt az egyetemen, az 1939/40-es tanévben az orvosi kar dékánja, 1937-től az egyetemi Diákjóléti Bizottság elnöke, majd a háborús időszak alatt az egyetem légoltalmi vezetője is volt. Az orvosi etika tárgyat is ő oktatta a medikusoknak.

1944/45 telének nehéz időszakát több tanártársához hasonlóan Budapesten élte át, tavasszal tért vissza Debrecenbe, ahol a Sántha Kálmán vezette orvosi kar azonban nem látta szívesen. Bár semmi konkrét „bünt” nem tudtak felhozni ellene, mégis *„vezető állásra alkalmatlan”* jelzéssel igazolták, amiről ma már nem lehet tudni, hogy csak rektorságra, dékánásra vagy pedig professzori állásra is vonatkozott-e. Végül 1947-ben nyugdíjazták, azonban még két évig, Kulin László 1949. januári kinevezéséig nyugdíjasként is vezette volt tanszékét.

Az életrajzot követően a kötetet Bókay Zoltán, majd tanítványai bibliográfiája, végül a felhasznált forrásmunkák listája zárja.

Szállási professzor színvonalasan, érzékletesen rajzolja meg a hazai gyermekgyógyászat történetét a 20. század első felében és vázolja fel benne a hányatott sorsú debreceni professzor életét, és ezzel vállalja *„azt a nem könnyű feladatot, hogy múltunk professzorai sorában a szerényebb, de megérdemelt »helyi értékét« egy monográfiával kijelölje.”*

Mindösszesen egy szerény kiegészítés: a szerző többször jelzi, hogy az első időszak tanársegéde, vitéz Ambrus József magántanár nem vállalt nagyobb szerepet a klinikán, Szontagh nekrológját sem ő írta, hanem Bókay, a tanszéki utód. A háttérbe húzódás oka az lehetett, hogy Ambrus I. világháborús harctéri sebesüléséből eredően sokat betegeskedett, s talán ezért nem jelölték első helyen Szontagh utódjaként, bár lehetséges, hogy helyi emberként ő kapta volna meg a tanszéket Bókay helyett. Ambrus hosszú, súlyos betegség után 1939 októberében hunyt el, mindössze 47 évesen.

Mudrák József